

25.889

ՅԵՎ ԳԵՂՋԿՈՒՇՈՒ
Լ ԳՐԱԳԱՐԱՆ

№ 2

Ս. ՍԼԿՈՒՆԻ

Հ Ա Յ Ա Ս Տ Ա Ն Ի
ԱՇԽԱՏԱՎՈՐՈՒՀԻՆ
Յ Ե Վ,
ԿՈՈՊԵՐԱՑԻԱՆ

ՀԱՅԿՈՈՊԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ
Յ Ե Ր Ե Վ Ա Ն 1929

30 SEP 2013

25889

15 JAN 2010

ԲԱՆՎՈՐՈՒՅՈՒ ՅԵՎ ԳԵՂՋԿՈՒՅՈՒ ԿՈՈՊԵՐԱՏԻՎ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

334:396

0-56

ար

Ս. ԱԼԿՈՒՆԻ

217

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱԶԽԱՏԱՎՈՐՈՒՅԻՆ

Յ Ե Վ

ԿՈՈՊԵՐԱՑԻԱՆ

ԿՈՈՊԵՐԱՏԻՎ ԳՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Յ Ե Վ

1929 թ.

14981-57

ՏՊԱՐԱՆ Հ Ե Ր Մ Ե Ս
ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅԱՆ,
ՄԱՐՔՍԻ ՓՈՂ. № 29
ԳՐԱՌԵՊ. № 1834բ.
ՏԻՐԱԺ 3000

1.

ՎՈՈՊԵՐԱՑԻԱՆ ԲԱՆՎՈՐՈՒՅՈՒ ՅԵՎ ԳԵՂՋԿՈՒՅՈՒ
ԱԶԱՏԱԳՐՄԱՆ ՈՒՂԻՆԵՐԻՑ ՄԵԿՆ Ե

Խորհրդային Իշխանության որով՝ բանվորունու ու չքավոր գեղջկունու իրապես ազատագրման հիմնական ուղիներէց մեկը կոտպերացիան է:

Քաղաքում և գյուղում կոտպերացիան այժմ այնպիսի խոշոր սոցիալական հեղաշրջում է կատարում բանվորի և գյուղացու անտեսութեան մեջ, վոր հիմնովին փոխում է նրա հին կենցաղը:

Բնական է, վոր այս դեպքում առաջին հերթին շահում է աշխատավորունին: Ամեն մի նոր փոքր բարեփոխում այդ ուղղութեամբ իրապես ազատագրում է բանվորունուն ու գեղջկունուն ընտանեկան այն ծանր լծից, վոր նա ստացել է բուրժուական հասարակարգից:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՊՊԵՐԱՑԻԱՅԻ ՍԿԻԶԲԸ

Ահա ինչու Հայաստանում կոոպերացիան նույնպես ծնունդ է առնում այնպիսի վայրերում, վորտեղ կապիտալիզմը ավելի շուտ է ներգործում (սպառնալուծակերպի պիոները՝ Մեղրին—1901 թ. և գյուղատնտեսական կոոպերացիայի՝ Վարանցովկան 1907 թ.), բայց հիմնականն այն է, վոր նա չէր ծառայում բանվոր ու չքավոր գյուղացու շահերին: Քաղաքում կոոպերացիան գտնվելիս է յեղել բարձր խավերի մեծ և փոքր շինովներին իրավասության տակ, իսկ գյուղում տերն ու տնորենը յեղել է վաշխառուն, կուլակը և տերտերը: Գյուղատնտեսական վարկային կոոպերացիան, վորը կազմակերպված է յեղել ընդհանուր յերաշխիքի հիմունքներով, ծառայել է բացառապես ունևոր գյուղացիության շահերին:

3.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՇԽԱՏԱՎՈՐՈՒՇԻՆ ՄԻԱՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՐԳԵՐՈՒՄ

Կոոպերացիայի քաղաքական ու տնտեսական կաշկանդված դրությունը վոչնչով չէր

նպաստում բանվորունու և գեղջկունու իսկական ազատագրման գործին: Ընդհակառակը, կոոպերացիան վերջին հաշվով ստեղծում էր աշխատավորունու համար շահագործման նորանոր ձևեր:

Այդպիսով Հայաստանի աշխատավոր կինը միակետության որոք կոոպերացիայի մասին գաղափար անգամ չի ունենում: Քաղաքացիական ձայնից իրավագուրկ, ընտանեկան ծանր լծի տակ ստրկացած՝ նա իր ոջախից բացի՝ վոչինչ համարյա չի տեսնում: Նա նույնպես չէր վարող գիտակցել, վորովհետև ապրում էր խավարի, անկուլտուրականության միջավայրում: Մյուս կողմից մթնեցնում էր նրա միտքը հոգևորականությունը և մոլորեցնում իսկական ազատագրման ճանապարհից: Բոլորից ծանր էր բանվորունու և գեղջկունու լուծը տնտեսության մեջ: Զբավորությունը, անգործությունը ստիպում էր բանվորունուն, բացի տնային բոլոր զբաղմունքներից, աշխատել և դուրսը: Նրա աշխատանքը դրսում ամբողջովին շահագործության էր մատնված: Նրա վիճակը վոչնչով չէր թիթեկանում:

Տնտեսական դրությունն ավելի վատթարանում էր, վորովհետև ընտանիքը և տնտեսությունը մնում էին անխնամ: Զկային բանվո-

բուհու համար այնպիսի ձեռնարկներ, վոր ու-
ժանդակելին նրա կենցաղի բարելավմանը: Ման-
կապարտեղներ, մանկատներ, ճաշարաններ, լվա-
ցարաններ թեպետ գոյութուն ունեյին քաղաք-
ներում, բայց նրանք բանվորուհու կյանքը
լավացնելու, բարելավելու համար չեյին: Բան-
վորուհին յեթե պարապում եր արհեստով (կար-
ու ձե, ձեռագործ և այլն), նրա տաժանակիր
աշխատանքը վարձատրվում եր չնչին գումարով
և նրա աշխատը ժամանակի ընթացքում մեռ-
նում եր: Բանվորուհու չնչին յեկամուտի կե-
ղեքողը մասնավոր առևտրականն, միջնորդը և
չարչին եր:

Զբաղիր գեղջկուհու դրությունն ավելի
ծանր եր: Կողեկտիվ տնտեսություններ ու
կյանք գոյութուն չունեյին: Հիմնականը նա յե-
վոր Հայաստանի հետամնացությունը, գյուղա-
տնտեսական մթերքների չափազանց նախնական
ձևերի վերամշակման ամբողջ ծանրությունն
ընկած եր գեղջկուհու վրա: Տրակտորի, սեպա-
րատորի և զանազան գյուղատնտեսական գոր-
ծիքների փոխարեն՝ նա ծանր խնոցից, բահից,
քլունգից հեռու չեր գնում, և չնայած նա տա-
ժանակիր աշխատանք եր կատարում առավո-
տից մինչ յերեկո, բայց հետևանքը լինում եր
շատ չնչին: Գեղջկուհին պարապում եր նաև

տնայնագործական արհեստներով—մեծ մասամբ
գորգագործությամբ, ջուլհակությամբ, ձեռա-
գործով, սակայն միջնորդ-առևտրականը, վոր
հանդես եր գալիս այդ ապրանքի գնողը, խա-
բում եր կնոջը, աննշան գումարով գնում եր
նրա արտադրանքը և վաստակի մեծ մասը վերց-
նում իրեն: Գյուղում բոլորից շատ կեղեքում
եր գեղջկուհուն մանավանդ չարչին: Յեթե
գյուղում ուռյնիսկ գոյութուն ունենար սպա-
ռողական կոոպերատիվ, բայց և այնպես գեղջ-
կուհին իթավունք չուներ գնալ խանութ և
գնումներ կատարել: Հին կենցաղի նախապաշա-
բումները թույլ չեյին տալիս նրան այդ, մանա-
վանդ թրքուհիներին: Այս նախապաշարումը
խոշոր չափով նպաստում եր չարչու առևտրա-
կան շրջանառության զարգացմանը: Նա ման եր
գալիս տները, հավաքում եժան գնով ձու, պա-
նիր, յուղ, կարագ և այլ գյուղատնտեսական
մթերքներ, մի քանի անգամ ավելի թանգ վա-
ճառելով նրանց կոճ, ասեղ, նավթ և այլն:

Մասնավորապես Հայաստանում, ցարական
ու դաշնակցական կարգերում, գյուղացիական
տնտեսության ծայրաստիճան քայքայման, յերկ-
րի ընդհանուր չքավորության ու մշտական սո-
վի, ազգամիջյան յեղբայրասպան կռիվների,
համատարած տգիտության ու խավարի հետևան-

քով՝ աշխատավորուհիների դրությունը չափազանց աննախանձելի յեր. նրանց կամքը՝ ճնշված, նրանց աշխատանքն արհամարված, նրանց կյանքն ու կենցաղը՝ վատթար ու ասիական պայմանների մեջ կաշկանդված, Հայաստանը վերածվել է վորբերի, այրիների ու անապաստանների յերկիր:

4.

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐՅԱՆ ՇԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆ ԱԶԱՏԱԳՐԵՑ ԱՇԽԱՏԱՎՈՐՈՒՇՈՒՆ

Միայն Հոկտեմբերյան հեղափոխությունն էր, վոր աշխատավոր կնոջ իրապես ազատագրման հարցն իր հիմնական խնդիրներից մեկը դարձրեց: Չափազանց ճիշտ բնորոշեց ընկ. Լենինը բանվորուհու ու գեղջկուհու դերը սոցիալիստական շինարարության մեջ: «Խորհրդային Իսխանության գործը կսարվի միևնույն վերջը, յերբ նրա մեջ անմիջական մասնակցությունն ցույց տան միլիոնավոր ու միլիոնավոր բանվորուհիներ ու գեղջկուհիներ»: Յեվ իրապես. արդյունաբերության, գյուղատնտեսության, կոոպերացիայի և այլ բնագավառներում կատարվող բոլոր նվաճումների հիմնական առարկաներից մեկը բանվորուհու ու գեղջկուհու ստեղ-

ծագործական աշխատանքն է: Խորհրդային հասարակական ու կոոպերատիվ կազմակերպությունները դեռևս հսկա անելիքներ ունեն աշխատավորուհիների շրջանում: Մասնավորապես կոոպերացիան, վոր խոշոր դեր ունի կատարելու այդ ուղղությամբ, դեռ ամբողջովին չէ մասսայականացրել կնոջ ակտիվացման ու կոոպերացման գաղափարը: Այդ իսկ պատճառով կոոպերատիվ շինարարության մեջ բանվորուհու և գեղջկուհու մասնակցությունը դեռ թույլ է: Այնուամենայնիվ հիմնականն այն է, վոր Խորհրդային Իշխանության որոք կոոպերացիան՝ հանձինս նրա ղեկավար կոմունիստական կուսակցության՝ տանում է ճիշտ ու վորոք քաղաքական գիծ, վոր ծառայում է աշխատավոր դասակարգի շահերին: Կոոպերատիվ ձեռնարկություններն այժմ (կոլխոզները, կոմունաները, սպառկոոպները, վարկային և գյուղատնտեսական այլ ընկերությունները, տնայնա-արհեստագործական արտերները, թեյարանները, փոերը, ճաշարանները, մանկապարտեզները և այլն) խոշոր չափով նպաստում են աշխատավորությանը, և առաջի հերթին բանվորուհուն ու գեղջկուհուն, նրանց իրապես ազատագրելով սեփական նրբույններից:

ԲԱՆՎՈՐՈՒՅՈՒ ՅԵՎ ԳԵՂՋԿՈՒՅՈՒ
ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՍՊԱՌԿՈՊՊԵՐԱՑԻԱՅՈՒՄ

Այժմ կանգ առնենք այն խնդրի շուրջը, թե վոր չափով մեզ հաջողվել է իրոք մասնակից դարձնել աշխատավոր կնոջը կոոպերացիայի հիմնական բոլոր բնագավառներում և ինչ անելիքներ ունենք հետագայում:

Սպառնալից կոոպերացիան, վորպես ավելի մասնաշաղկապ, վորպես ավելի ամուր հիմքերի վրա դրված կազմակերպություն, տարել է բանվորուհիների ու գեղջկուհիների շրջանում վորոշ հասարակական աշխատանք:

Առանձնապես վերջին տարիներին Հայկոոպի կուլտ. բաժինն այդ ուղղությամբ տանում է հատուկ ու ծրագրած աշխատանքներ: Մշակված են կանանց կոոպերացման առանձին ձևեր և կուլտ. կենցաղային ձեռնարկումների ծրագրեր: Առանձնապես ուշադրություն է դարձված այն կազմակերպչական ձևերի վրա, վորոնց միջոցով պետք է կոոպերացվեն ու ակտիվացվեն աշխատավորուհիները:

Հայկոոպը տանում է ցանցում խոշոր կուլտ. կենցաղային աշխատանք: Կոոպ. ցանցում այժմ

գոյություն ունեն 40 մանկապարտեզներ և մանկական հրապարակներ: Մի շարք սպառնալիցներում կան «մոր և մանկան» անկյուններ: Տարրական անգրագիտության վերացման համար 150 տեղում կազմակերպված են խմբակներ, վորտեղ սովորում են մոտ 5000 հոգի, վորից 50 տղիսը կանայք են: Կոոպանգրագիտության վերացման համար կան 60 խմբակ, վորի 15 տղիսը կազմում են կանայք: Գեղջկուհու ազատագրմանը վորոշ չափով նպաստում է կինոն, և ռադիո-ընկերությունները, վորոնք Հայկոոպի կուլտ. բաժնի կողմից կազմակերպվում են բոլոր գավառներում: Թրքական գյուղի կոոպանդամները հրձվանքով պատմում են թե ինչպես «Բախտավոր չերվոնցի» ցուցադրման ժամանակ թրքուհիները հանել են իրենց չազբաները: Կոոպ. կինոն մուտք գործելով գյուղում՝ նպաստում է գեղջկուհու ազատագրման գործին, աստիճանաբար վերացնելով հին կենցաղը և ստեղծելով նոր կուլտիվի կյանք ու կենցաղը:

Այժմ տեսնենք սպառնալից կոոպերացիայում կանանց մասնակցությունն ինչ թվերով է արտահայտվում:

Աւելանալորուհիների մասնակցությունը
սպառկոտպեքացիայում

1926—27 տ. տ.

1927—28 տ. տ.

հոտպեքացիներ են	5320 հ.	կամ	5,9 ⁰ / ₀ -ով	—	8226 հ.	կամ	7,4 ⁰ / ₀ -ով
Մաս. են վերընա.	915 հ.	կամ	12 ⁰ / ₀ -ով	—	1055 հ.	կամ	10,5 ⁰ / ₀ -ով
վարչ. կազմ. մեջ	20 հ.	կամ	6,4 ⁰ / ₀ -ով	—	27 հ.	կամ	6,5 ⁰ / ₀ -ով
վերստ. հանձնա.	6 հ.	կամ	3 ⁰ / ₀ -ով	—	9 հ.	կամ	3,5 ⁰ / ₀ -ով
Խանութ. հանձնա.	40 հ.	կամ	10 ⁰ / ₀ -ով	—	57 հ.	կամ	11,5 ⁰ / ₀ -ով
Աշխատակիցներ	22 հ.	կամ	4,2 ⁰ / ₀ -ով	—	33 հ.	կամ	4,5 ⁰ / ₀ -ով

Բերածս թվերից յերևում ե հետևյալը, վոր սպառկոտպեքացիայում, չնայած դանդաղ, բայց և այնպես աճում ե աշխատավորուհիների կոտպեքացման տոկոսը: Հետզհետե ավելացել ե նաև կանանց մասնակցութունը սպառկոտպեքների ապարատներում: Առանձնապես կանանց մասնակցութունը համեմատաբար մեծ ե խանութային հանձնաժողովներում և մասամբ ել վարչութունների մեջ:

Բայց կինը դեռևս շատ չնչին մասնակցութուն ունի կոտպաշխատակիցների կադրերի մեջ: Այդ շատ հասկանալի ու պարզ ե. Հայաստանի աշխատավորուհին դեռևս այնքան չի ակտիվացել, դեռևս հասարակական աշխատանքին այնքան չի սովորել, վորպեսզի կոտպեքացիայի ասպարիզում ավելի մասնակցութուն ունենա:

ԱՇԽԱՏԱՎՈՐՈՒՇԻՆԵՐԻ ԱԿՏԻՎՈՒԹՅԱՆ ՆԵՐԿԱ
ՊԱՏԿԵՐԸ

Անա ինչ թվով ե ընդգրկված սպառկոտպեքացիային աշխատավոր կինը և վորպիսի մասնակցութուն ե նա ունեցել թե անցյալ վերընտրական կամպանիայի ընթացքում և թե կոտպեքիավար մարմիններում: Համեմատելու համար բերված ե 1926—27 և 1927—28 տնտեսական տարիների տվյալները: (Տես տախտակ № 1. ավելի հին տվյալներ գոյութուն չունի, վորովհետև անցյալ տարիներում կանանց աշխատանքների հաշվառում չի կատարվել): Այդպիսով մենք տեսնում յենք, վոր կանանց կոտպեքացման տոկոսն ավելացել ե մեկ և հինգ տասերորդական տոկոսով (1,5 տոկոսով). նույն չափով ել ավելացել ե նրանց մասնակցութունը վերընտրական կամպանիայում և խանութային հանձնաժողովներում: Շատ չնչին տոկոս ե ավելացել վարչության և վերստուգիչ հանձնաժողովների կազմի մեջ կանանց թիվը: Սա բացատրվում ե մի կողմից այն հանգամանքով, վոր կադրեր կանանց միջից պատրաստվում են դժվար ու դանդաղ, մյուս կողմից ել կնոջ ա-

Առաջ քաշման հարցը հաճախ պատահական բնույթ
ե կրում:

Առաջ քաշված թեկնածուն լավ չի ուսում-
նասիրվում համապատասխան կազմակերպու-
թյունների կողմից, վորի շնորհիվ և հետևանքը
լինում է վոչ դրական: Մեր սպառնալուծները քա-
ղաքում և մանավանդ գյուղում ունեն բազմա-
թիվ թերություններ, վոր ամենուրեք բանվո-
րուհու ու գեղջկուհու ակտիվացմանը խանգա-
րում են: Մենք գիտենք, վոր հաճախ վարչու-
թյան անուշադիր վերաբերմունքի շնորհիվ բա-
ցակայում են կոոպերատիվում ամենահարկա-
վոր մթերքներն, ինչպիսին են՝ նավթը, աղը, շա-
քարը, ոճառը, լուցկին և այլն: Այս կարևոր
մթերքների փոխարեն պատահում է, վոր տա-
րիներով դարակներում փթում են մի շարք
ապրանքներ, վորոնց կարիքը գյուղը բոլորովին
չի գգում: Սա կարևոր հարց է, վորովհետև ա-
ռաջ է գալիս այն բացից, վոր անտեսուհին չի
մասնակցում սպառնալուծի առևտրական գործառ-
նությունների մեջ: Մեր գյուղի սպառնալուծներն
այնքան կեղտոտ են, անկանոն, փոշու մեջ կո-
րած, վոր շատ դեպքում չեն տարբերվում մաս-
նավոր խանութից, իսկ վորքան ապրանք է տա-
րիների ընթացքում մկների բաժին դառնում:
Թվում է թե աննշան, բայց, յեթե մանրա-

մասնորեն հաշվի առնենք՝ կտեսնենք, վոր
այդ գումարը կհասնի հազարների: Ահա այստեղ
նույնպես գգացվում է կնոջ բացակայությունը,
և սպառնալուծի այս բոլոր թերություններից
տուժում է առաջին հերթին տան անտեսուհին:
Անտեսուսավարության հետևանքով շատ անգամ
ապրանքը թանգանում է, վարչության անտար-
բերության շնորհիվ բանվորուհու ու գեղջկու-
հու խմորը թթվում է առանց աղի, կարը մնում
կիսատ՝ առանց թելի, լվացքը՝ առանց սապոնի
և այլն: Տղամարդը հեռու յե այս բոլորից, միայն
կինն է նկատում այդ բացերը, վորոնք սպառ-
նալուծի աշխատանքների հաջողության խանգա-
րում են: Ահա ինչու անհրաժեշտ է սպառնալուծի
ամենորյա աշխատանքների մեջ մասնակից դարձ-
նել աշխատավոր կնոջը, ուժեղացնելով նրանց
մասնակցությունը կոոպերատիվների ղեկավար
մարմինների մեջ:

7.

ԳԵՂՋԿՈՒՇԻՆ ԳՅՈՒՂԿՈՈՊԵՐԱՑԻԱՅՈՒՍ

Գյուղատնտեսական կոոպերացիան դեռևս
նոր է ծավալվել Հայաստանում, բնական է,
վոր կնոջ կոոպերացման ասպարիզում ավելի
հետ է մնում սպառնալուծի անտեսուհին: Հետաքրք-

քրրական և այստեղ գեղջկուհու դերը գյուղկո-
ոպերացիայի բոլոր ճյուղերում և նրա համեմա-
տական աճումը: Այդ առթիվ բերվում է սույն
համեմատականը (տախտակ № 2).

Տախտակ № 2

Գեղջկուհիների մասնակցությունը գյուղա-
սնեսական կոոպերացիայում

1927 թ. կոոպերացվել են 759 հոգի կամ 3,10%
1928 թ. » » 3428 » » 5,30%

Վարչության կազմում

1927 թ. 6 հոգի — 0,90%
1928 թ. 34 հոգի — 5,20%

Ըստ կոոպերացիաների

Վարկ. կոոպ. 27 թ. կոոպերացվել են	320 հ.	— 20%
» » 28 թ. » »	1575 »	— 4,50%
Կաթնարտելներում	» »	126 » — 2,80%
» » 28 թ. » »	560 »	— 70%
Բամբ. այգ. ընկ. 27 թ. » »	288 »	— 14,70%
» » » 28 թ. » »	755 »	— 5,20%
Մետաքս. ու մեղվ. 27 թ. » »	18 »	— 5,60%
» » » 28 թ. » »	377 »	— 250%

Գյուղկոոպերացիայի մեջ կնոջ կոոպերա-
ցումը զգալի աճում է՝ յեթե 3,2 տոկոսից հաս-
նում է 5,3, իսկ ավելի շատ է աճել ընտրական

մարմիններում (0,9 տոկոսը հասել է մինչև
5,2 տոկոսի):

Այսպիսով մեր գեղջկուհին այսօր սոցիա-
լիստական շինարարության նոր ձևերի կառու-
ցողներին մեկն է հանդիսանում գյուղում: Նա
ուրախությամբ բաժանում է աշխատավորու-
թյան հետ այն բոլոր դժվարությունները, վոր
սկզբնական շրջանում ծառանում է նրա առաջ:
Չքավոր գեղջկուհին, վոր միանգամայն զուրկ է
գյուղատնտեսական գործիքներից և ֆիզիքական
ծանր ուժից, վոր պահանջվում էր նրա տնտե-
սության զարգացման համար, այսօր միակ
փրկությունը գտնում է կոոպերացիայի մեջ:
Յեվ դա միանգամայն հասկանալի յե: Նա տես-
նում է, վոր այժմ կոոպերացիան իրոք ծառա-
յում է իր շահերին, չքավորական ֆոնդերի
միջոցով անդամագրվում են իրեն, առանց
վորևե յերաշխավորության (ունևորի) բաց են
թողնում գյուղ. գործիքներ ու համապատաս-
խան միջոցներ՝ բարձրացնելու իր տնտեսու-
թյունը:

Գեղջկուհու իսկական ազատագրման իսկ
այն ձևերը կոմունաները և կոլխոզներն են,
վորոնց շուրջը հետզհետե համախմբվում են
բոլոր աշխատավոր կանայք:

14981-57

**ԳԵՂՋԿՈՒՇԻՆ ՅԵՎ ԲԱՆՎՈՐՈՒՇԻՆ ՏՆԱՅՆԱԳՈՐ-
ԾԱԿԱՆ ԿՈՊՊԵՐԱՑԻԱՅՈՒՄ**

Տնայնա-արհեստագործական կոոպերացիան, վորը դեռևս մի քանի փարվա գոյութուն ունի Հայաստանում, արգեն բավականաչափ ընդգրկել ե իբ շուրջը բանվորուհու ու գեղջկուհու (տես տախտակ № 3):

Տախտակ № 3

Տնայնա-արհեստագործական կոոպերացիայում

Կոոպերացիա ե 1928 թ. 1154 հ. կամ բոլոր անդամների 45,80%
Ընտրովի մարմ. աշխ. ե 20! կամ բոլոր աշխատողների 57,10%

Ը ս ս ա ռ Տ Ե Լ Ե Ր Ի՝

Ջուլհակների	253 հ.	կամ 63,20%
Գորգագործների	781 հ.	» 96,20%
Դերձակների	23 հ.	» 240%
Բրդի մշակման	2 հ.	» 13,30%
Այլ ընկերութ.	51 հ.	» 60%

Մենք տեսնում ենք, վոր այսոր Հայաստանում 1164 բանվորուհի ու գեղջկուհի իրենց քրտինքով ձեռք են բերում իրենց ապրուստը կազմակերպվելով տնայնա-արհեստագործական միության շուրջն ու տանելով ստեղծագործական աշխատանք: Այլևս նրա աշխատանքը չէ

շահագործվում վաշխառուի, միջնորդ-առևտրականի կողմից ու լիովին պաշտպանված ե այն ճնշումից, վորը կապիտալիստական իրավակարգում տնայնագործի քայքայման պատճառն ե հանդիսանում: Ընդհակառակն, այսոր արհեստավոր կիինն արտեղների միջոցով ե մեր արդյունաբերության հետ միասին՝ բանվորին ու գյուղացուն մատակարարում ե անհրաժեշտ ապրանքներ: Այսոր Հայտնարկոպի մասնաճակատներան, Հայկոպի պահեստից սպառկոպից ցանցը խլում են իրար ձեռքից: Իսկ ով ե այդ ապրանքի արտադրողը: Բերված թվերից մենք տեսնում ենք, վոր ջուլհակների, գորգագործների ե դերձակների խոշոր տոկոսը կազմում են կանայք: Բանվորուհու ե գեղջկուհու արտադրանքն այսոր մեր սպառողները հեշտությամբ ձեռքից-ձեռք են խլում: Տնայնա-արհեստագործական արտեղների ղեկավար մարմինների 57% տոկոսը կազմում են կանայք, դրանց մեջ կան նաև թրքուհիներ, վորոնք ակտիվ մասնակցում են այդ աշխատանքներին: Այդ աշխատանքն ավելի արդյունավետ ե դառնում նաև շնորհիվ այն հանգամանքի, վոր Հայտնարկոպի ցանցում աշխատում ե հատուկ կին-հրահանգիչ: Այդպիսով տեսնում ենք, վոր տնայնագործական կոոպերացիայում կանանց մասնակցությունը տալիս ե լավ արդյունքներ:

ԳԵՂՋԿՈՒՇԻՆՆԻՆ՝ ԿՈՒԼԼԵԿՏԻՎ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ

Գյուղի կոլլեկտիվացման մեջ Հայաստանի գեղջկուհին կատարում է իր խոշոր ու անփոխարինելի դերը: Գեղջկուհու կոլլեկտիվացումը կատարվում է հաստատ քայլերով ու լուրջ հիմունքներով: Մեր ակտիվացած գեղջկուհին սկսում է հասկանալ գյուղի կոլլեկտիվացման սոցիալիստական արժեքը և նա հետզհետե բռնել է կոլլեկտիվացման ուղին:

Կոլլեկտիվ տնտեսությունների թիվը որըստորե աճում է Հայաստանում: Այն ժամանակ յերբ 1927 թ. մեզանում ունեյինք 8 կոլխոզ, վորոնք ընդգրկում էյին 390 անհատական տնտեսություն, 1928 թ. ունեյին 96 կոլխոզներ, վորոնք ընդգրկում էյին 1942 տնտեսություն, այս տարի—1929 թ. հունվարին կոլխոզների թիվը հասնելու յե արդեն 110 ի, վորոնք ընդգրկում են 2117 տնտեսություն: Պարզ է, վոր գեղջկուհիների մասնակցության չափը կոլխոզներում համարյա հավասար է տղամարդկանց մասնակցության չափին: Մեր ձեռքի տակ շունենալով ճիշտ տվյալներ կոլլեկտիվացած կանանց թվի ու սոցիալիստական դրության մա-

սին՝ վերջին խնդիրը կարելի յե մոտավորապես վորոշել այն տեսակետով, վոր ներկայումս մեր կոլխոզներն ունեն այսպիսի սոցիալական կազմ. բարակներ՝ 51,20%, չքավորներ՝ 75,50% և միջակներ՝ 18,70%: Այդպիսով տեսնում ենք, վոր կոլտնտեսություններում գերակշռող դերը կատարում են բարակներն ու չքավորները (81%-ը): Պարզ է, թե վորքան նշանակալից է չքավոր գեղջկուհիների մասնակցությունը կոլխոզներում:

Կոլտնտեսներին առաջին համազումարն իր վորոշումների մեջ շատ քիչ տեղ է տվել կոլլեկտիվացած գեղջկուհու մասին: Առանձնապես չի շեշտել գեղջկուհու կոլլեկտիվացման ու ակտիվացման կազմակերպչական ձևերը:

Համաբուժարն առաջադրում է ռզործնական միջոցներ ձեռք առնել կոլլեկտիվ տնտեսություններում ներգրավելու չքավոր և միջակ գեղջկուհիներին (վորոնք իրենց տնտեսությունների դեկավարներն են): Այդ նպատակի համար անհրաժեշտ է ոգտագործել նաև կոոպերացման ու վարկավորման չքավորական ֆոնդերը կոլլեկտիվ տնտեսություններում, ոժանդակել գյուղատնտեսության այն հատուկ ճյուղերի զարգացմանը, վորոնք նպաստում են տնտեսության ապրանքայնացման բարձրացմանը և

ուր պահանջվում է զլիսավորապես կնոջ աշխատանքը (թուշնաբուծություն, խոզաբուծություն, պտղաբուծություն, շերամապահություն և այլն):

Այդ վորոշումն, ինչպես տեսանք, վերաբերում է միայն այն գեղջկուհիներին, վորոնք հանդիսանում են իրենց տնտեսությունները ղեկավարներ, բայց խոսք չկա այն գեղջկուհիներին մասին, վորոնք կուլեկտիվացած տնտեսության մեջ վայելում են տղամարդու պես հավասար իրավունքներ: Այս հանգամանքն անհրաժեշտ է շեշտել, վորովհետև անհատական տնտեսության մեջ գեղջկուհու դերը խոշոր լինելով՝ համարյա նրանից է կախված տնտեսության լիովին կուլեկտիվացման խնդիրը: Բավական է գեղջկուհին չուղի, տրամադրություն չունենա՝ կուլեկտիվը գլուխ չի գա: Բավական է կուլեկտիվացած գեղջկուհին հրասթափվեց, գործից ձանձրացավ ու գործն ատեց՝ կուլեկտիվը յերկար կյանք չի ունենա, նա կքայքայվի: Այս բոլորից պարզ է, թե վորքան խոշոր է գեղջկուհու մասնակցությունը կուլեկտիվների մեջ:

Կուլեկտիվ տնտեսության մեջ գեղջկուհուն ալտիվացնելու և նրա աշխատանքն արդյունավետ դարձնելու համար պիտի ստեղծել այնպիսի նպաստավոր պայմաններ, վորոնք հեշտացնեն գեղջկուհու ընտանեկան զբաղմունք-

ները, հետզհետե փոխեն նրա հին ու դաժան կենցաղը, ազատեն նրան յերեխայի ու խոհանոցի յոգսերից՝ կապելով գեղջկուհուն իր կուտնտեսության, իր կոմունայի հետ:

Այդ տեսակետից Լուստոզկոմատը և կոոպմիությունները պետք է աջակցեն մեր կուլեկտիվներին կուլսկենցաղային ձևնաբաների կազմակերպման գործում: Մեր խոսքը վերաբերում է ճաշարաններին, թեյարաններին, մանկամսուրներին, մանկապարտեզներին, մանկահրապարակներին և նման կուլտկենցաղային հիմնարկներին: Մեր կոոպկենտրոններն իրենց կազմակերպված ու կազմակերպվելիք կենցաղային ձեռնարկները պետք է ծառայեցնեն զլիսավորապես կուլեկտիվների կարիքներին: Այդ ուղղությամբ ճիշտ գիծ է բռնել Հայկոոպը՝ վերցնելով իր վրա կուլեկտիվների կուլտկենցաղային սպասարկումը:

Այդ ձեռնարկներից ամենակարևորն ու գործնականը մանկապարտեզը և սեզոնային բաց մանկամսուրն է: Այդ հիմնարկների աշխատանքն այնպես պիտի կազմակերպել, վոր նրանք պուզատնտեսական զբաղմունքների ընթացքում ազատեն կուլեկտիվիստուհիներին իրենց մանուկների խնամքից ու նման հոգսերից, վոր նրանք տղամարդու հետ միասին լծվեն իրենց տնտե-

տության՝ բարձրացնելով նրա արտադրությունը
և խորացնելով նրա հիմքերը:

Հայաստանում կոլլեկտիվ տնտեսություն-
ների հետագա նվաճումները գլխավորապես կա-
խումն ունեն այն բանից, թե յերբ և ինչ չափով
գեղջկուհին կազատադրվի հին կենցաղից, թե-
թեևանալով ընտանեկան հոգսերից ու պարտա-
կանություններից: Կոլլեկտիվներում կուլտ կեն-
ցաղային ձեռնարկների ուժեղացումով կապա-
հովենք գեղջկուհիների հասարակական աշխա-
տանքը և նրանց լիովին ակտիվացումը:

10.

ԿՈՈՊԵՐԱՑՄԱՆ ԹԵՐԻ ԿՈՂՄԵՐԸ ՅԵՎ ՄԵՐ ԱՊԱԳԱ ԱՆԵԼԻՔՆԵՐԸ

Այդպիսով, տեսնում ենք՝ թե ինչ խոշոր
նվաճումներ ե ունեցել Հայաստանի աշխատա-
վորուհին 8 տարվա ընթացքում կոոպերացիա-
յի բոլոր բնագավառներում: Անշուշտ այդ նվա-
ճումները դեռ չնչին են այն բոլոր անելիքների
հանդեպ, վորոնք տարվում են Խորհրդային Իշ-
խանության կողմից կանանց ակտիվացման ու
առաջադաման ասպարեզում: Հետագայում կո-
ոպերատիվ շինարարության բոլոր ասպարեզ-
ների կենտրոնական տեղը պիտի զբաղի բան-
վորուհին ու գեղջկուհին:

Ի հարկե, կոոպերատիվների մեր ղեկավար
մարմինների մեջ կնոջ մասնակցությունն ան-
կասկած աննշան ե: Մինչև այժմ սպառնալից
բացիան և գյուղկոոպերացիան իրենց ցանցում
չունեն վոչ մի կին նախագահ: Իրա փոխարեն
բանկոոպներում և գյուղկոոպներում մենք ու-
նենք գործակատարուհիներ, վորոնք տարիներ
շարունակ իրենց «դախից» հեռու չեն գնում:
Պատահել են դեպքեր, յերբ բանվորուհին ու
գեղջկուհին տարիներով աշխատում են կոոպե-
րատիվում պրաքտիկանտկայի անվան տակ և
առաջադաման ժամանակ վորպես «անհամապա-
տասխան» ազատվում են պաշտոնից: Աշխատա-
վոր կնոջ առաջադաման հարցը սերտ կապված է
նաև նոր կազրերի հետ: Չնայած Յերևանի կո-
ոպ-Տեխնիկումում 120 հոգուց 29-ը (24,2 տո-
կոսը) կանայք են, բայց նրանց մեջ չնչին տո-
կոսն են կազմում բանվորուհիներն ու գեղջկու-
հիները:

Լենինգրադի, Մոսկվայի և Թիֆլիզի կոոպ-
բարձրագույն դպրոցներում Հայաստանից հատ
ու կենտ կանայք են սովորում: Ինչպես բոլոր
ասպարեզներում կոմունիստական կուսակցու-
թյունը մտահոգված է պատրաստել կին մաս-
նագետներ (բժիշկներ, գյուղատնտեսներ, ու-
սուցիչներ) այնպես էլ այդ բնագավառում ան-

հրատեղա ե ունենալ համապատասխան կին կո-
տպերատորները կազր:

Պատժողովներն իրենց հերթին պիտի ավելի
լայն մասսայականացնեն կոոպ. գաղափարները:
Քանվորուհու ու գեղջկուհու առողջ ինքնաքննա-
դատութեան միջոցով անհրատեղա ե բացել կո-
ոպերացիայի առորյա աշխատանքի բոլոր ցա-
վոտ վերքերը: Ահա վորպիսի ինքնագործու-
նեյություն և ահտիվ մասնակցություն ե պա-
հանջվում այսօր Հայաստանի աշխատավորուհուց
կոոպերատիվ շինարարութեան հետագա նվա-
ճումների համար:

« Ազգային գրադարան

NL0193175

~~576~~

ԳԻՆԸ 5 ԿՈՊ.